

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК: 338.2; DOI: 10.31388/2519-884X-2019-39-5-11

Адвокато́ва Н., к.е.н., доцент
Танклевська Н., д.е.н., професор
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

АГРОПАРКИ ПОВНОГО ЦИКЛУ ВИРОБНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проведено дослідження організаційно-економічних механізмів створення Агропарку повного циклу виробництва, який допоможе Південному регіону у інноваційному розвитку. Використання кластерного підходу дає змогу визначити однорідні групи підприємств, для кожного з яких запропоновано уніфіковані стратегії інноваційно-економічних перетворень. Уперше запропоновано інноваційну модель Агропарку повного циклу виробництва Південного регіону на основі кластерного підходу.

Ключові слова: повний цикл виробництва, інноваційний розвиток регіону, кластеризація, інновація, модель, Агропарк, кластерний підхід.

JEL code classification: Q1, L3, O3

Advokatova N., PhD in Economics sciences, Associate Professor
Tanklevskaya N., Doctor of economics, Professor
Kherson State Agrarian University, Ukraine

AGRO PARKS OF FULL PRODUCTION CYCLE IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SOUTHERN REGION OF UKRAINE

Abstract. The article analyzes the organizational and economic mechanisms for the creation of a full-cycle agro-park, which, with the application of innovative approaches to production and the development of strategic, operational and innovative management decisions regarding the adaptation of enterprises to a changing environment, will help the Southern region in its innovative development. The use of a cluster approach enables the identification of homogeneous groups of enterprises, for which each unified strategy of innovation and economic transformation is proposed.

In the course of the conducted research, general scientific methods were used, in particular, monographic with the comprehensive and comprehensive study of the main external and internal elements of the functioning of the Agro park; analysis and synthesis - to determine the main factors and components of innovative development of the Southern region of Ukraine, including Agro parks full cycle of production; cluster approach - for the organization of a new level and quality of production links of economic entities, with the assessment of the potential of the competitiveness of territorial associations, network structures and other integration entities.

For the first time an innovative model of Agro park of the full cycle of Southern production was proposed based on a cluster approach. The article presents the results of the research, which economically substantiate the innovation development of the Southern region of the country in accordance with the determined organizational and economic mechanisms for the creation of a full-cycle agricultural production park that will contribute to the growth of industry in the region.

The results of the research can be used during the formation of national and regional programs for support and development of industry, in particular farms, agricultural enterprises and enterprises of the food and processing industry for the purpose of realization of economic potential of the agro-food complex of Ukraine.

Key words: Agroparks of full cycle of production, innovative development of the region, clusterization, innovative model of Agropark, cluster approach.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції міжнародної економіки багатовекторність сучасної економіки України потребує прискореного інноваційного розвитку. Тому інновації відіграють провідну роль одного з факторів посилення конкурентоспроможності вітчизняної економіки у національному та міжнародному масштабах. Збільшення сегменту високотехнологічного інноваційного виробництва позитивно впливає на динаміку експорту та сприяє посиленню конкурентних переваг вітчизняної економіки. Важливе значення для пояснення сутності інноваційного розвитку Південного регіону України має його трактування з точки зору створення та впровадження в дію Агропарку повного циклу виробництва. Інноваційний підхід до створення Агропарку обумовлено необхідністю стрімкого розвитку сільськогосподарських підприємств і підприємств харчової та переробної промисловості за умови поліпшення кількісних та якісних характеристик їх діяльності, інноваційного підходу, забезпечення зміцнення ринкових позицій та створення умов для їх прогресивного інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опрацювання наукового доробку дозволяє стверджувати, що джерелом інноваційного розвитку є інновації, а інноваційний розвиток ідентифікується з пошуком та створенням нової продукції і нових процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів та можливостей підприємства, що призводить до якісних та кількісних змін.

Питанням інноваційного та аграрного розвитку присвячені праці багатьох вчених-економістів, фахівців таких як Л.І. Федулова [1], В. Юрчишин [6], М.В. Шарко [3], Н.С. Танклевська [4], В.О. Бабенко [13] та ін. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць і напрацювання в дослідженнях, низка науково-методичних і прикладних питань щодо інноваційного розвитку мають різний ступінь розроблення та потребує доповнення й уточнення у зв'язку з стрімким динамічним розвитком аграрної сфери, НТП

та інтеграційними процесами в економіці країни.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність у подальшому поглибленні й деталізації теоретичних, методичних та практичних аспектів щодо створення і впровадження в дію Агропарків, як інноваційної складової розвитку регіонів країни в контексті забезпечення корисності від повного циклу виробництва. Це й обумовило вибір теми, основну мету, актуальність і доцільність проведення нашого дослідження.

Метою дослідження є організаційно-економічні механізми створення Агропарку повного циклу виробництва в контексті інноваційного розвитку Південного регіону на основі кластерного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний розвиток Південного регіону – це комплекс механізмів, які включають розробку, практичне впровадження комерціалізації нових ідей, товарів, техніки, технологій і організаційних форм у будь-якій сфері господарської діяльності, що сприяє задоволенню потреб на ринку і приносить економічний ефект.

Інноваційна інфраструктура регіону є запорукою стрімкого розвитку регіону та сукупності підприємств і організацій будь-якої форми власності, які надають послуги по забезпеченню інноваційної діяльності підприємств [1, с. 23]. Такою інноваційною складовою розвитку регіону є створення і впровадження в дію Агропарку повного циклу виробництва. Для забезпечення сталого економічного зростання економіки країни необхідно швидкими темпами переходити від сировинного виробництва до виробництва інноваційних товарів та послуг. Так, країни східної Європи, купуючи українську сировину (сільськогосподарську продукцію) за низькими цінами, переробляють її у продовольчі товари і реалізують на європейському ринку, таким чином харчова промисловість європейських країн зростає і насичує міжнародний ринок товарами. Створення Агропарку повного циклу виробництва у Південному регіоні України може підняти сільськогосподарську, харчову та переробну промисловість України, а також створити нові робочі

місця та можливість виходу на міжнародні ринки вітчизняних товарів. Таким чином, Агропарк повного циклу виробництва при впровадженні інноваційних підходів до управління, організаційно-економічних механізмів та інноваційних складових технічного та технологічного виробництва уособлює інноваційну складову розвитку регіону.

Однією з проблем інноваційного розвитку України, незважаючи на наявність значного інтелектуального і ресурсного потенціалу, є відсутність механізму, який міг би об'єднати наявні ресурси і сконцентрувати їх на найперспективніших для української економіки напрямках та території.

Ідеологією інноваційного розвитку є розгляд організаційно-економічних механізмів та упорядкування знань, що слугують основою побудови моделей і структурно-логічних схем. Вирішення проблеми побудови організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку починається з постановки цілей, серед яких слід виділяти реальні та ідеальні [2, с. 130].

Розробка і застосування інноваційної моделі економічного розвитку Південного регіону України дасть можливість прискорити впровадження кластерного підходу на загальнодержавному та локальному рівнях [12, с. 22]. Виникнення нових та підтримка існуючих кластерних структур може бути запорукою поступального руху розвитку кожного територіального утворення. Отже, спроможність підприємств до інноваційної діяльності є його інноваційним потенціалом, одним із дієвих механізмів нарощування якого вбачаємо об'єднання зусиль груп підприємств та організацій.

Теоретичні основи кластеризації започатковані в Агропарку повного циклу виробництва, а механізми реалізації можуть бути задіяні через кластерний підхід. Через особливості кластерного підходу визначаються перспективи розвитку регіону. Але на сьогодні існують проблеми, пов'язані з оцінкою можливостей кластерного підходу до організації нового рівня та якості виробничих зв'язків суб'єктів господарювання, з оцінкою потенціалу конкурентоспроможності територіальних об'єднань, мережових структур та інших

інтеграційних утворень. Спільною ознакою Агропарку, завдяки якій вони здійснюють суттєвий інноваційний прорив, є те, що всі учасники працюють як елементи мережі, а не поодиноці впроваджують інноваційні підходи до управління та виробництва (рис.1).

Ядро та центр кластеру (зображення у трикутнику), де: К – Керівник, Р – Рада учасників Агропарку, В – Виконавчий орган Агропарку, який формує політику Агропарку.

Політика Агропарку не може мати нескінченної кількості векторів спрямованості, оскільки для досягнення цілей необхідно виділити лише головні вектори напряму політики, наприклад, три вектори: інноваційно-економічний напрям, організаційно-комунікативний напрям, нормативно-правовий напрям. Всі інші вектори політики відносяться до процесу самоорганізації і самоврядування кожного окремо взятого суб'єкта Агропарку.

Політика Агропарку формується на підставі:

- дослідження регіональної економіки з метою вибору та визначення мети, методології та векторів політики;
- дослідження існуючої нормативно-правової бази;
- дослідження та аналіз доступного ресурсу, включаючи сировинну базу, трудові ресурси, інтелектуальні ресурси, промислові ресурси та ін.
- реалізації програми заходів з підтримки розвитку Агропарку в регіоні;
- моніторингу та оцінки виконання агрополітики та розвитку Агропарку в регіоні;
- факторів успіху – вивчення успішних і передових практик створення Агропарків і виявлення локальних факторів, що впливають на розвиток Агропарку повного циклу виробництва в регіоні.

Діяльність Агропарку повного циклу виробництва базуватиметься на методах багатовимірного аналітичного та статистичного аналізу як інструментарію управління та будуть відкриватися широкі можливості для моделювання, аналізу та процесів, що характеризуються багатьма характеристиками і показниками ефективності діяльності госпо-

дарств. Конкурентні переваги, що досягаються при цьому, забезпечуються за рахунок обміну ресурсами, інформацією, формуван-

ням стратегій розвитку на основі попиту і пропозицій, додаткових послуг та основного ціноутворення [10, с. 165].

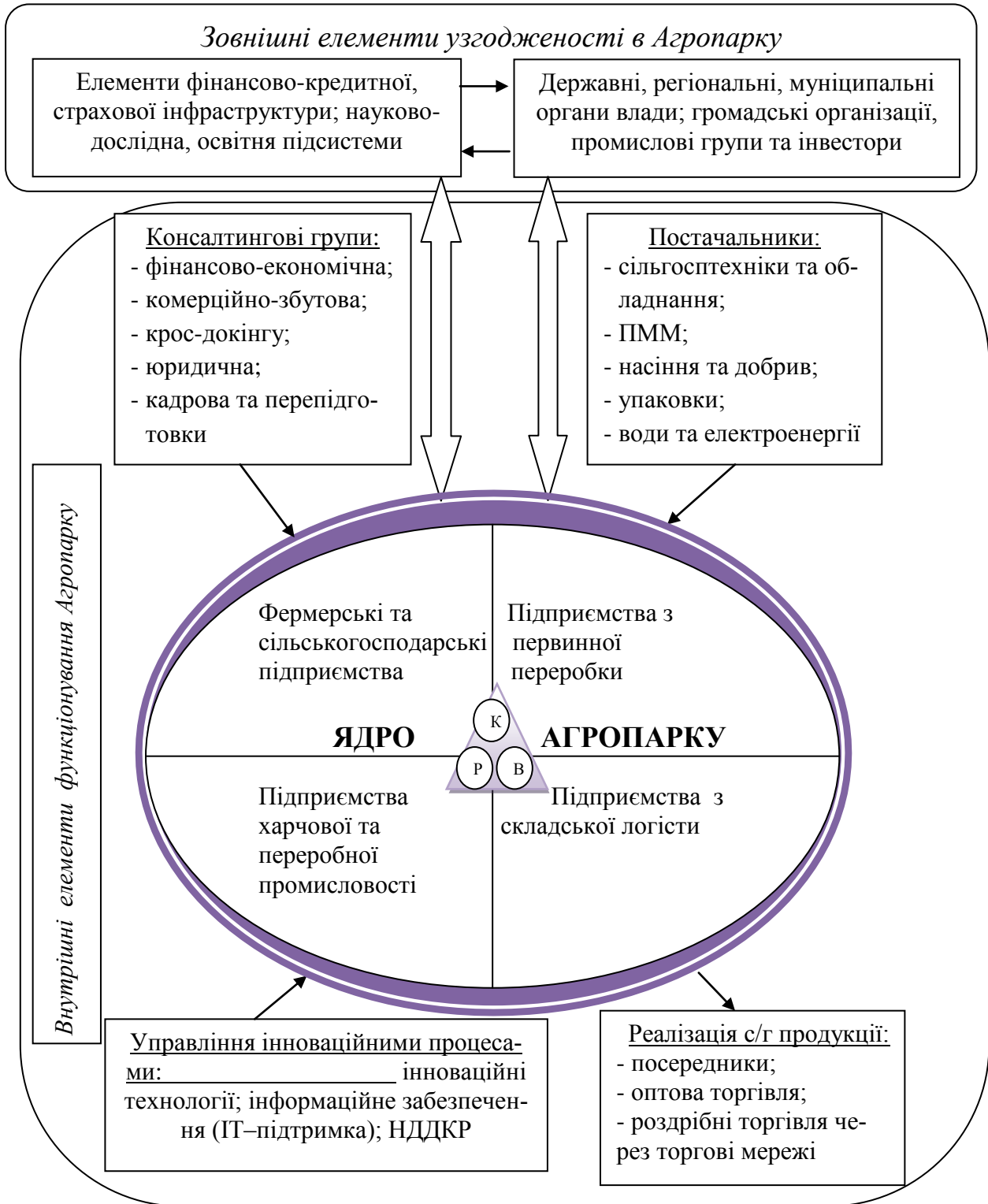

Рис. 1. Модель Агропарку повного циклу виробництва Південного регіону

Джерело: розробка автора

Створення Агропарку на основі кластерного підходу розуміється як процес знаходження груп об'єктів, які мають високу внутрікластерну схожість, тобто об'єкти, що належать одному напрямку діяльності, більше схожі один на одного, ніж на об'єкти, що належать іншим групам.

Для невеликого числа чинників, що характеризуються декількома змінними, результатом кластерного підходу є входження в Агропарк. Вирішальним критерієм для визначення схожості ознак є відстань між ними. Визначальним рішенням входження в Агропарк є розподіл відповідних цільових призначень господарств, підприємств та організацій до підсумкової моделі даних, яка є рішенням задачі створення Агропарку повного циклу виробництва.

Таким чином, задача кластеризації Агропарку полягає в поділі досліджуваної множини підприємств на групи зі схожими властивостями або атрибутами щодо забезпечення функціонування Агропарку повного циклу виробництва.

Для класифікації підприємств у дослідженні використано ієрархічний агломеративний метод Уорда з використанням евклідової метрики.

У результаті кластерного аналізу за допомогою попередньо заданих змінних формуються групи спостережень. Кластеризація покликана виявити локальні згущення виробничих об'єктів за визначальними ознаками, вважаючи, що об'єкти задані в метричному просторі X з метрикою p .

Задачу кластеризації підприємств Агропарку повного циклу виробництва можна визначити таким чином: необхідно здійснити групування підприємств таким чином, що відстань $d(K_i, K_j)$ між різними підприємствами має бути значною, а між об'єктами одного виробництва невеликою, тому необхідно мінімізувати функціонал F [3, с. 115]:

$$F = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{x^t, x^j \in K_i} p(x^t, x^j)}{\sum_{1 \leq i < j \leq n} d(K_i, K_j)} \quad (1)$$

Кластерний метод дозволяє реалізувати

найважливіші взаємозв'язки в технологіях, навичках, інформації, маркетингу і споживчих запитах, які використовуються для функціонування Агропарку. Ці взаємозв'язки впливають на спрямованість і темпи інновацій, а також на конкурентоспроможність Агропарку повного циклу виробництва.

Висновки. Ґрунтуючись на проведеному дослідженні, виділено ряд основних напрямів, що дозволяють провести успішну політику Агропарку повного циклу виробництва, яка дозволить підняти інноваційно-інвестиційну привабливість і поліпшити економічні показники регіону, а також стимулювати сільськогосподарську, харчову та переробну промисловості країни до інноваційного шляху розвитку економіки країни.

Агропарки повного циклу виробництва зможуть вивести свої підприємства на міжнародний ринок зі своєю конкурентоспроможною інноваційною продукцією та розробляти для них стратегічні та інноваційні управлінські рішення щодо пристосування цих підприємств до інтеграційних процесів з метою забезпечення сталого функціонування в сучасних умовах господарювання. Застосування кластерного підходу дозволить визначити однорідні групи підприємств, для кожної з яких запропоновано уніфіковані стратегії економічних перетворень. Крім цього, кластерний аналіз доцільно застосовувати у маркетингу для сегментування ринку за групами споживачів, за основними конкурентами та за параметрами продукції.

Агропарки повного циклу виробництва сприятимуть зростанню ділової активності підприємницьких структур, поліпшення інвестиційного клімату в регіоні, розвитку соціальних, економічних, інформаційних та інтеграційних систем, що, в свою чергу, дає імпульс для більш інтенсивного розвитку підприємництва, залучення інвестицій та економічного підйому країни в цілому.

Майбутні дослідження повинні бути спрямовані на розвиток і наукове обґрунтування впровадження Агропарків повного циклу виробництва на всій території України та використання інноваційних технологій в сільськогосподарському виробництві, харчовій та переробній

промисловості. У подальшому актуальним є проведення дослідження щодо практичного застосування метода кластеризації досліджуваної множини підприємств на гру- пи зі схожими властивостями або атрибутами щодо забезпечення функціонування Агропарку повного циклу виробництва.

Список літератури:

1. Федулова Л. І. Інноваційність економіки ЄС та України: напрями скорочення розриву. *Economic Annals-XXI*. 2016. № 156(1–2). С. 22–25. URL: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V156-0005>
2. Адвокатова Н.О. Стратегічні орієнтири і прогнозування розвитку галузі овочівництва. *Сучасні тренди і перспективи розвитку овочівництва у Херсонській області*: колективна монографія / за ред. Н.С. Танклевської. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С.110-133.
3. Шарко М.В. Иерархическая кластеризация производственных объектов. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. К.: Київський національний торговельно-економічний університет. 2013. № 3. С. 114-128.
4. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С. Развитие финансирования деятельности аграрных предприятий: монография. Херсон: Айлант, 2015. 184 с.
5. Food and Agricultural Organization (FAO). FAOSTAT database, compare data. Version current 2019. URL: <http://www.fao.org/faostat/en/#compare>.
6. Юрчишин В. В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки. *Економіка АПК*. 2005. № 3. С. 3–10.
7. Маслак О., Маслак Н., Гужвенко С. Передумови розвитку малого підприємництва в сільській місцевості. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol. 4. No. 4. Pp. 113–129. URL: <http://arejournal.com>.
8. Малік М. Й., Пулім В. А. Концептуальні засади розвитку сільських територій. URL: <http://vadyba.asu.lt/8/156.pdf>.
9. Попович В. В., Колмогорова І. В. Особливості становлення та розвитку сільських територій в Україні. *Ефективна економіка*. 2012. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3294>.
10. Присяжнюк О., Плотнікова М. Удосконалення моделі управління аграрними проектами. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 1. pp. 164–172. URL: <http://are-journal.com>.
11. Чемерис В., Душка В., Максим В., Соломонко Д. Бізнес-модель розвитку сільських територій України. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2019. Vol. 5. No. 1. Pp. 154–176. URL: <http://are-journal.com>.
12. Кузьмін О., Жежуха В. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2009. №2. С. 14–23.
13. Babenko V. O. Modeling of factors influencing innovation activities of agricultural enterprises of Ukraine. *Scientific Bulletin of Polissia*. 2017. Vol. 2. Is. 1(9). Pp. 115–121. URL: [http://dx.doi.org/10.25140/2410-9576-2017-2-1\(9\)-115-121](http://dx.doi.org/10.25140/2410-9576-2017-2-1(9)-115-121)
14. Chesbrough H. W. *Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape*. Boston, MA: Harvard Business School Press, 2006. 224 p.
15. Jansen W. *New Business Models for the Knowledge Economy*. London, 2007. 159 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781351152723>.
16. Teece D. J. Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*. 2018. Vol. 51. Is. 1. Pp. 40–49. <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.06.007>.
17. Про фермерське господарство: Закон України від 14.06.2003 р. № 973-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
18. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.
19. У 2016 році розпочато створення 6 агро-рекреаційних кластерів. Міністерство аграрної політики і продовольства. URL: <http://minagro.gov.ua/node/22957>.
20. FAO (2017), *The State of Food and Agriculture. Leveraging food systems for inclusive rural transformation*. URL: <http://www.fao.org/3/a-l7658e.pdf>.
21. Vasylieva, N. K. (2016), Cluster models of households' agrarian production development. *Economic Annals-XXI*, vol. 158, is. 3-4(2), pp. 13–16. URL: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V158-03>.

References

1. Fedulova, L. I. (2016), Innovation of the EU economy and Ukraine: directions for reducing the gap. *Economic Annals-XXI*, vol. 156, is. 1–2, pp. 22–25, available at: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V156-0005>
2. Advokatova N.O. (2019) Strategichni orientiri i prognozuvanya rozvytky galuzi ovochivnictva [Modern trends and prospects of vegetable growing in the Kherson region], Gelvetika, Kherson, Ukraine, pp.110-133.
3. Sharko M.V. (2013), Hierarchical clustering of industrial objects. *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, no. 4, pp. 114-128.

4. Tanklevska N.S., Karnausenko A.S. (2015) Rozvytok finansuvanya diyalnosti agrarnih pidpriemstv [Development of financing activities of agrarian enterprises], Ilant, Kherson, Ukraine, 184p.
5. Food and Agricultural Organization (2019). FAOSTAT database, compare data, available at: <http://www.fao.org/faostat/en/#compare>.
6. Yurchyshyn, V. V. (2005), Rural territories as system-forming factors for the development of the agrarian sector of the economy. *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 3–10.
7. Maslak, O., Maslak, N. and Huzhvenko, S. (2018), Background of the development of small entrepreneurship in rural areas. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 4, no. 4, pp. 113–129, available at: <http://are-journal.com>.
8. Malik, M. and Pulim, V. (2007), The conceptual foundations of the rural area development, available at: <http://vadyba.asu.lt/8/156.pdf>.
9. Popovych, V. V. and Kolmohorova, I. V. (2012), Features of formation and development of rural areas in Ukraine. *Efektivna ekonomika*, no. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3294>.
10. Prysiazhniuk, O., Plotnikova, M. (2017), Improving the model of agricultural project management. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, vol. 3, no. 1, pp. 164–172, available at: <http://are-journal.com>.
11. Chemerys, V., Dushka, V., Maksym, V. and Solomonko, D. (2019), Businessmodel of rural areas development in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 5, no. 1, pp. 154–176, available at: <http://are-journal.com>.
12. Kuzmin O., Zhezhuha V. (2009) Klasteri yak chinik innovaciynogo rozvytku pidpriemstv i teritorialnih utvoren. *Ekonomika Ukraine*, no 2, pp. 14–23.
13. Babenko, V. O. (2017), Modeling of factors influencing innovation activities of agricultural enterprises of Ukraine. *Scientific Bulletin of Polissia*, vol. 2, is. 1(9), pp. 115–121, available at: [http://dx.doi.org/10.25140/2410-9576-2017-2-1\(9\)-115-121](http://dx.doi.org/10.25140/2410-9576-2017-2-1(9)-115-121).
14. Chesbrough, H. W. (2006), *Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape*. Boston, MA: Harvard Business School Press, USA.
15. Jansen, W. (2007), *New Business Models for the Knowledge Economy*. London, UK, available at: <https://doi.org/10.4324/9781351152723>.
16. Teece, D. J. (2018), Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, vol. 51, is. 1, pp. 40–49, available at: <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.06.007>.
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine «About the farm household», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine «About state support of agriculture of Ukraine», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.
19. Ministry of Agriculture and Food (2017), U 2016 rotsi rozpochato stvorennya 6 ahro-rekreatsiynykh klasteriv [In 2016 initiated the establishment of agro-6 recreational clusters] [Online], available at: <http://minagro.gov.ua/node/22957>.
20. FAO (2017), *The State of Food and Agriculture. Leveraging food systems for inclusive rural transformation*, available at: <http://www.fao.org/3/a-17658e.pdf>.
21. Vasylieva, N. K. (2016), Cluster models of households' agrarian production development. *Economic Annals-XXI*, vol. 158, is. 3-4(2), pp. 13–16, available at: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V158-03>.